CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
DOMNUL JEAN RICHARD DE LA TOUR
prezentate la 5 septembrie 2024[1]

Cauza C-526/23

VariusSystems digital solutions GmbH
împotriva
GR Inhaberin B & G

[cerere de decizie preliminară formulată de Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria)]

„Trimitere preliminară – Cooperarea judiciară în materie civilă – Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 – Competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor – Competență specială în materie contractuală – Articolul 7 punctul 1 litera (b) – Prestare de servicii – Program informatic dezvoltat și exploatat într-un stat membru, adaptat la nevoile individuale ale unui utilizator cu reședința în alt stat membru – Locul de executare”

I. Introducere

1. Utilizarea programelor informatice[2] și a internetului atât de profesioniști, cât și de particulari este în prezent permanentă. Serviciul care constă în dezvoltarea unui program informatic adaptat unor nevoi profesionale specifice este, de asemenea, foarte frecvent în practică. Implicațiile economice sunt de mare amploare în acest domeniu.

2. Prin urmare, este surprinzător să se constate că, până în prezent, Curtea nu a fost niciodată în situația să examineze o chestiune preliminară referitoare la opțiunea de competență internațională în materie contractuală, prevăzută la articolul 7 punctul 1 litera (b) din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012[3], în cadrul unor litigii internaționale având ca obiect prestarea de servicii informatice online.

[1] Limba originală: franceza.

[2] Potrivit site-ului internet https://www.culture.fr/franceterme, consacrat termenilor recomandați de Comisie de îmbogățire a limbii franceze și publicați în *Jurnalul Oficial al Republicii Franceze* (denumit în continuare „JORF”), termenul „program informatic” desemnează „ansamblul programelor, procedeelor și normelor și, eventual, al documentației referitoare la funcționarea unui ansamblu de prelucrare a datelor”. Acest site precizează că echivalentul în limba engleză a termenului de „program informatic” este „software”. A se vedea anexa la JORF nr. 220 din 22 septembrie 2000 (p. 42063).

[3] Regulamentul Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială (JO 2012, L 351, p. 1).

3. Considerăm că existența unor clauze atributive de competență sau a alegerii legii aplicabile, în funcție de uzanțele contractuale în acest domeniu de activitate, explică această constatare [4].

4. În consecință, lipsa oricărui acord în cauza principală constituie pentru Curte oportunitatea de a preciza care sunt criteriile de legătură cu instanța competentă și de a rezolva această dilemă: cum trebuie interpretată opțiunea de competență internațională care se întemeiază pe localizarea concretă a prestării de servicii atunci când aceasta este asigurată de internet? Cu alte cuvinte, cum trebuie definit criteriul material reținut de legiuitorul Uniunii într-un context imaterial?

5. Desigur, această problematică nu este nouă pentru Curte, așa cum rezultă din jurisprudența sa referitoare la opțiunea de competență în materie delictuală. Totuși, această jurisprudență se întemeiază pe abordări care nu pot fi transpuse în materie contractuală. Astfel, dezbaterea privește alternativa concretă, după cum a fost propusă de Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria), instanța de trimitere, care este următoarea: în lipsa unor clauze contractuale, trebuie reținut locul unde a fost conceput programul informatic sau cel unde a fost utilizat?

6. Vom prezenta motivele pentru care, în acest context special al prestării de servicii informatice în cadrul unei rețele deschise precum internetul, suntem de părere că trebuie reținut drept criteriu cel al locului unde serviciul se concretizează pentru utilizator [5].

II. Cadrul juridic

7. Considerentele (15) și (16) ale Regulamentului nr. 1215/2012 enunță:

„(15) Normele de competență ar trebui să prezinte un mare grad de previzibilitate și să se întemeieze pe principiul conform căruia competența este determinată, în general, de domiciliul pârâtului. Astfel, competența ar trebui să fie întotdeauna determinată pe baza acestui criteriu, cu excepția câtorva situații bine definite în care materia litigiului sau autonomia părților justifică un alt punct de legătură. […]

(16) În afară de instanța domiciliului pârâtului, ar trebui să existe și alte instanțe autorizate în temeiul unei legături strânse între instanță și acțiune sau în scopul bunei administrări a justiției. Existența unei legături strânse ar trebui să asigure securitatea juridică și să evite posibilitatea de a se introduce o acțiune împotriva pârâtului în fața unei instanțe dintr-un stat membru care nu era previzibilă în mod rezonabil de către acesta. […]”

8. Articolul 4 alineatul (1) din acest regulament prevede:

„Sub rezerva dispozițiilor prezentului regulament, persoanele domiciliate pe teritoriul unui stat membru sunt acționate în justiție, indiferent de naționalitatea lor, în fața instanțelor respectivului stat membru.”

[4] A se vedea în această privință El Hage, Y., *Le droit international privé à l'épreuve de l'internet*, Bibliothèque de droit privé, volumul 617, Librairie générale de droit et de jurisprudence, Paris, 2022, punctul 123 al doilea paragraf (p. 102), precum și punctele 170 (p. 138) și 515 (p. 427). Cu privire la impactul deciziei viitoare care trebuie, așadar, să fie luat în considerare, a se vedea punctul 614 al treilea paragraf (p. 500).

[5] Precizăm de la bun început că această poziție se întemeiază în mare parte pe analiza aprofundată a chestiunilor de drept internațional privat, în ceea ce privește contractele cibernetice, prezentată de El Hage, Y., *op. cit.*, și pe demonstrarea pertinenței soluției propuse, susținută de numeroase referințe doctrinare sau jurisprudențiale, în diferite versiuni lingvistice. A se vedea în special punctul 616 (p. 500-502).

9. Articolul 7 punctul 1 din regulamentul menționat prevede:

„O persoană care are domiciliul pe teritoriul unui stat membru poate fi acționată în justiție într-un alt stat membru:

(a) în materie contractuală, în fața instanțelor de la locul de executare a obligației în cauză;

(b) în sensul aplicării prezentei dispoziții și în absența vreunei convenții contrare, locul de executare a obligației în cauză este:

– în cazul vânzării de mărfuri, locul dintr-un stat membru unde, în temeiul contractului, au fost sau ar fi trebuit să fie livrate mărfurile;

– în cazul prestării de servicii, locul dintr-un stat membru unde, în temeiul contractului, au fost sau ar fi trebuit să fie prestate serviciile;

(c) în cazul în care nu se aplică litera (b), se aplică litera (a).”

III. Situația de fapt din litigiul principal și întrebarea preliminară

10. VariusSystems digital solutions GmbH [6], cu sediul în Viena (Austria), își desfășoară activitatea în sectorul serviciilor informatice. Ea a dezvoltat pentru GR, deținătorul întreprinderii B & G cu sediul în Germania, un program informatic care permite analizarea testelor COVID-19 în conformitate cu specificațiile legiuitorului german și care a fost destinat să fie utilizat în centrele de testare din Germania [7]. Obiectul contractul consta în dezvoltarea [8] și în exploatarea [9] programului informatic în Germania. Părțile din cauza principală nu au încheiat un contract scris și nu au stabilit nici instanța competentă, nici locul de executare în cazul unor diferende.

11. VariusSystems solicită lui GR plata unei sume în cuantum total de 101 587,68 euro, majorat cu dobânzi, pentru perioada cuprinsă între 1 ianuarie 2022 și 3 iunie 2022, care corespunde facturării fiecărui test COVID-19 efectuat. Ea consideră că instanțele austriece sunt competente în temeiul articolului 7 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 1215/2012, pentru motivul că, deși programul informatic a fost adaptat și dezvoltat special pentru nevoile individuale ale întreprinderii lui GR pentru a fi utilizat în Germania, aceste lucrări au fost prestate în întregime în Viena.

12. Din înscrisurile din dosarul adresat de instanța de trimitere reiese că litigiul dintre părți își are originea în defectele programului informatic furnizat invocate de GR, în special în ceea ce privește respectarea specificațiilor legiuitorului german și ale Kassenärztliche Bundesvereinigung

6 Denumită în continuare „VariusSystems”.

7 Din înscrisurile din dosarul adresat de instanța de trimitere reiese că programul informatic care era utilizat de GR prin internet permitea înregistrarea și prelucrarea testelor de depistare. Această instanță menționează „servicii la distanță”. A se vedea punctul 19 din prezentele concluzii.

8 În vocabularul din domeniul informaticii (a se vedea, cu titlu de exemplu, definiții disponibile la următoarea adresă de internet: https://vitrinelinguistique.oqlf.gouv.qc.ca/), acest termen acoperă printre altele următoarele activități: conceperea programului informatic, programarea, faza de testare, implementarea și întreținerea. Persoana responsabilă cu dezvoltarea este calificată drept „dezvoltator de software”.

9 Acest termen acoperă activitatea menită să garanteze buna funcționare a programului informatic, diferită de cea a dezvoltării.

(Asociația federală a medicilor care au încheiat contracte cu casele de asigurări de sănătate, Germania) referitoare la facturarea testelor de depistare, precum și la modalitățile de transmitere a certificatelor de testare spre aplicația „Corona-Warn-App”.

13. GR a contestat competența internațională a instanței sesizate. Ea arată că prestația caracteristică din contractul în cauză a fost utilizarea programului informatic dezvoltat conform specificațiilor legiuitorului german pentru persoanele fizice germane în Germania și deduce de aici că locul de executare care trebuie avut în vedere este sediul său social.

14. Landesgericht Wien (Tribunalul Regional din Viena, Austria) a respins acțiunea pentru lipsa competenței internaționale. Acesta a calificat contractul încheiat de părți ca fiind un „contract de vânzare-cumpărare” și a apreciat că locul de executare este sediul întreprinderii lui GR în Germania.

15. Oberlandesgericht Wien (Tribunalul Regional Superior din Viena, Austria) a confirmat această decizie și a reținut însă calificarea drept „prestare de servicii”, în sensul articolului 7 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 1215/2012, printre altele, pentru motivul că programul informatic trebuia să fie adaptat și dezvoltat în special pentru nevoile proprii ale întreprinderii lui GR, conform specificațiilor legiuitorului german. Apreciind că serviciile care nu se referă la un anumit loc sunt considerate a fi prestate acolo unde beneficiarul accesează serviciile respective, instanța menționată a apreciat că, în speță, acest loc se află în Germania, unde este disponibil programul informatic care trebuie adaptat în mod specific la situația germană, ceea ce constituie prestația caracteristică a contractului.

16. VariusSystems a introdus în aceste condiții recurs la Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă), care apreciază de asemenea că este necesar să se aplice articolul 7 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 1215/2012, în ceea ce privește dezvoltarea programelor informatice individualizate.

17. Potrivit acestei instanțe, este necesar să se stabilească locul unde s-a exercitat, în mod preponderent, prestarea de servicii [10], ceea ce ar conduce la reținerea drept loc de executare a contractelor de dezvoltare a programelor informatice locul unde se furnizează prestația intelectuală, iar nu cel unde este accesat și utilizat programul informatic.

18. Cu toate acestea, instanța menționată ridică problema pertinenței unei asemenea soluții din perspectiva anumitor opinii doctrinare, potrivit cărora, atunci când un serviciu nu are legătură cu un anumit loc, se consideră că este prestat acolo unde beneficiarul serviciului îl accesează.

19. Ea subliniază că, în speță, prestația intelectuală realizată în Austria nu are nicio valoare proprie dacă nu este accesată și utilizată în Germania, cu atât mai mult cu cât VariusSystems subliniază că trebuia să primească o retribuție pentru fiecare test efectuat cu succes. Aceasta adaugă că, pentru motive legate de proximitatea față de fapte și probe, instanțele de la locul unde este utilizat programul informatic ar fi, fără îndoială, mai bine plasate să se pronunțe asupra chestiunilor de fond care țin de executarea contractului. Prin urmare, instanța de trimitere ridică problema dacă, pentru determinarea locului de executare a serviciilor la distanță, cum este situația în speță, este relevant locul unde prestatorul și-a desfășurat activitatea sau locul pentru care a fost prestat serviciul, respectiv locul unde a fost accesat de beneficiar.

[10] Instanța de trimitere se referă în această privință la Hotărârea din 11 martie 2010, Wood Floor Solutions Andreas Domberger (C-19/09, denumită în continuare „Hotărârea Wood Floor”, EU:C:2010:137, punctele 38 și 40).

20. În aceste condiții, Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 7 punctul 1 litera (b) din Regulamentul [nr. 1215/2012] trebuie interpretat în sensul că, în cadrul unei acțiuni în materie contractuală, în ceea ce privește dezvoltarea și exploatarea curentă a unui program informatic destinat nevoilor individuale ale unui client care are sediul în statul membru A (în speță, Germania), locul de executare este:

a) locul unde se realizează creația intelectuală («programarea») de către întreprinderea stabilită în statul membru B (în speță, Austria), sau

b) locul unde programul informatic ajunge la client, cu alte cuvinte unde este accesat și utilizat?”

21. VariusSystems, GR și Comisia Europeană au depus observații scrise.

IV. Analiză

22. Curtea este sesizată cu o întrebare inedită privind interpretarea articolului 7 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 1215/2012 în contextul furnizării unui program informatic dezvoltat și exploatat de un dezvoltator de software dintr-un stat membru pentru a răspunde nevoilor specifice ale unui utilizator din alt stat membru.

23. Cu titlu preliminar, trebuie să ne pronunțăm asupra calificării contractului. Date fiind caracteristicile obligațiilor contractuale în discuție [11], suntem de acord cu punctul de vedere atât al părților, cât și al instanței de trimitere, potrivit căruia contractul în cauză intră sub incidența noțiunii de „prestare de servicii”.

24. În acest sens, trebuie să ne referim la principiile amintite în Hotărârea din 14 septembrie 2023, EXTÉRIA [12], și la criteriile definite în Hotărârea din 25 februarie 2010, Car Trim [13]. Acestea permit să se delimiteze între două calificări ale contractului, cea de „vânzare de mărfuri” și cea de „prestare de servicii” [14]. Astfel, potrivit jurisprudenței constante a Curții, trebuie să se examineze care este obligația caracteristică a contractului în cauză și care este contraprestația executării acesteia. În speță, activitatea VariusSystems a constat în crearea unui program informatic adaptat pentru nevoile întreprinderii lui GR și în garantarea exploatării acestuia. Este vorba despre

[11] A se vedea, cu privire la obligația de a identifica o obligație contractuală în lipsa unui contract scris, Hotărârea din 14 iulie 2016, Granarolo (C-196/15, EU:C:2016:559, punctul 24).

[12] C-393/22, EU:C:2023:675, punctele 23-25 și 34, precum și jurisprudența citată.

[13] C-381/08, denumită în continuare „Hotărârea Car Trim”, EU:C:2010:90, punctele 31 și 32, precum și jurisprudența citată.

[14] Trebuie amintit că Curtea a considerat că trebuie respinse argumentele referitoare la noțiunea de „servicii” întemeiate pe articolul 57 TFUE, precum și pe directivele Uniunii în materie de TVA, sau pe alte instrumente de drept derivat decât Regulamentul nr. 1215/2012, aplicabil în materie de cooperare civilă. A se vedea în acest sens Hotărârea din 23 aprilie 2009, Falco Privatstiftung și Rabitsch (C-533/07, EU:C:2009:257, punctele 33-40). În ceea ce privește normele de reglementare a conflictului de legi, a se vedea Hotărârea din 25 octombrie 2011, eDate Advertising ș.a. (C-509/09 și C-161/10, EU:C:2011:685, punctele 62 și 63).

prestări de servicii care au fost efectuate în schimbul unei remunerații datorate de GR pentru fiecare utilizare [15]. Prin urmare, criteriile „prestării de servicii”, în sensul articolului 7 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 1215/2012, sunt îndeplinite [16].

25. În consecință, trebuie să se examineze răspunsul care urmează să fie dat la întrebarea preliminară unică prin care instanța de trimitere solicită în esență Curții să stabilească dacă locul executării unui contract de „prestare de servicii”, în sensul articolului 7 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 1215/2012, în cazul furnizării online [17] a unui program informatic, trebuie să fie locul unde acest program a fost dezvoltat [18] de o societate de servicii informatice sau, dimpotrivă, locul unde a fost utilizat de clientul său.

26. În lipsa unor elemente care să poată fi deduse din dispoziții contractuale care să permită stabilirea locului de executare a contractului, în lipsa oricărui acord sau a vreunui alt document [19], răspunsul la această întrebare trebuie să se întemeieze pe următoarele două considerații principale, amintite recent de Curte [20]:

– norma de competență specială în materie contractuală prevăzută la articolul 7 punctul 1 din Regulamentul nr. 1215/2012, justificată de existența unei legături strânse între contractul vizat și instanța chemată să se pronunțe asupra acestuia, completează norma generală de competență a instanțelor de la domiciliul pârâtului și

– criteriul de legătură în cazul acestui contract, definit în mod autonom ca fiind locul dintr-un stat membru unde, în temeiul contractului respectiv, serviciile au fost sau ar fi trebuit să fie prestate, a fost ales pentru a consolida obiectivele de unificare și de previzibilitate a normelor de competență judiciară și, prin urmare, de securitate juridică.

27. Cu alte cuvinte, această normă de competență specială, concepută pentru a fi deosebită de cea de competență generală, se întemeiază pe un criteriu exclusiv de fapt care conduce la desemnarea unei instanțe ce prezintă o legătură directă cu cauza, pentru a îndeplini cerințele bunei administrări a justiției [21].

[15] A se vedea punctul 11 din prezentele concluzii.

[16] Dincolo de cazul de față, în care prestarea de servicii nu ridică nicio îndoială (a se vedea în acest sens El Hage, Y., *op. cit.*, punctul 56, p. 59), considerăm că personalizarea programului informatic nu este în toate cazurile criteriul determinant. Furnizarea unui program informatic standard poate fi însoțită de un serviciu de întreținere sau de exploatare sau chiar de acces prin intermediul unei rețele, precum internetul. Ca regulă generală, punerea la dispoziție a funcționalităților programului informatic caracterizează serviciul prestat. A se vedea, în legătură cu „[f]urnizarea unui conținut digital prin intermediul unui suport material”, El Hage, Y., *op. cit.*, punctul 55 (p. 56). În acest sens, analiza noastră nu este în contradicție cu Hotărârea din 3 iulie 2012, UsedSoft (C-128/11, EU:C:2012:407, punctul 61), și Hotărârea din 16 septembrie 2021, The Software Incubator (C-410/19, EU:C:2021:742, punctul 38). Desigur, Curtea a statuat în această din urmă hotărâre, citând-o pe prima, că, „din punct de vedere economic, vânzarea unui program pentru calculator pe CD-ROM sau pe DVD și vânzarea unui program pentru calculator prin descărcare de pe internet sunt similare, întrucât modul de transmitere online este echivalentul funcțional al predării unui suport material”. Cu toate acestea, pe lângă faptul că se înscrie în cadrul unor situații reglementate de dreptul derivat referitor la protecția juridică a programelor pentru calculator și, respectiv, la agenți comerciali independenți, trebuie, în opinia noastră, să se rețină că această analiza se referă numai la obiectul vânzării, fără a lua în considerare eventuale servicii indispensabile în vederea utilizării acestuia.

[17] Utilizăm acest termen având în vedere constatările amintite la nota de subsol 7 din prezentele concluzii.

[18] Acest termen corespunde sensului literei a) a întrebării adresate de instanța de trimitere. A se vedea definiția amintită la nota de subsol 8 din prezentele concluzii și, cu privire la consecințele care trebuie deduse, punctul 44 din acestea.

[19] A se vedea, cu privire la această condiție, Hotărârile Car Trim (punctul 54) și Wood Floor (punctul 38), precum și Hotărârea din 10 septembrie 2015, Holterman Ferho Exploitatie ș.a. (C-47/14, EU:C:2015:574, punctele 60-62).

[20] A se vedea Hotărârea din 14 septembrie 2023, EXTÉRIA (C-393/22, EU:C:2023:675, punctele 29 și 30, precum și jurisprudența citată).

[21] A se vedea în acest sens Hotărârea din 3 mai 2007, Color Drack (C-386/05, denumită în continuare „Hotărârea Color Drack”, EU:C:2007:262, punctul 40), precum și Hotărârea Car Trim (punctele 52 și 53, pentru amintirea istoricului legislativ al dispozițiilor echivalente cu cele ale articolului 7 din Regulamentul nr. 1215/2012, precum și excluderea aplicării printre altele a normelor de drept internațional privat ale statului membru căruia îi aparține instanța).

28. Această logică și această finalitate ne determină să considerăm, în ceea ce privește prestarea de servicii online de către o societate de servicii informatice și în lipsa oricărei alegeri a legiuitorului Uniunii într-un astfel de domeniu imaterial, că criteriul de legătură adecvat este cel al locului executării efective a acestui contract [22], și anume locul din care clientul are acces în mod concret la serviciul online sau, cu alte cuvinte, „locul de impact cel mai semnificativ al activității online” [23] ori „locul prestării finale de servicii” [24].

29. Patru tipuri de argumente de ordin textual, jurisprudențial, practic și referitor la legea aplicabilă pledează în favoarea alegerii criteriului utilizării serviciului, iar nu a celui al emiterii sale.

30. În primul rând, poate fi invocat un argument textual întemeiat pe expresia „locul […] unde, în temeiul contractului, serviciile au fost sau ar fi trebuit să fie prestate” [25]. Prin urmare, trebuie să se deosebească prestarea unui serviciu [26] de conceperea acestuia.

31. În al doilea rând, în ipoteza neprevăzută la articolul 7 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 1215/2012, și anume lipsa unor criterii deduse din contract, Curtea a ales pentru vânzarea la distanță de mărfuri criteriul „destinației finale” a acestei operațiuni [27]. Pentru prestarea de servicii, în caz de pluralitate de locuri de executare a obligației caracteristice a unui asemenea contract, atunci când nu se poate identifica, pe baza acestui contract, locul prestării principale a serviciilor [28], a fost reținut, în subsidiar, locul unde au fost exercitate, în mod preponderent, activitățile în temeiul acestui contract [29]. Curtea a confirmat alegerea criteriului executării efective a contractului [30] în Hotărârea Saey Home & Garden [31]. Astfel, alegerea criteriului utilizării finale a serviciului online ar fi în concordanță cu această jurisprudență [32], care nu trebuie, în opinia noastră, să se limiteze doar la cazurile în care prestarea de servicii este executată în mai multe state membre [33].

32. Cu toate acestea, observăm că din jurisprudența Curții rezultă și opinii contrare.

33. *Primo*, după cum reiese din cererea de decizie preliminară și din înscrisurile din dosar, discuția privește criteriul reținut în Hotărârea Wood Floor prin care s-a stabilit acel loc unde prestatorul își efectuează în principal munca, ceea ce ar conduce, în speță, la privilegierea locului unde a fost furnizată prestația intelectuală.

22 A se vedea în acest sens Hotărârea din 8 martie 2018, Saey Home & Garden (C-64/17, denumită în continuare „Hotărârea Saey Home & Garden”, EU:C:2018:173, punctul 45).

23 A se vedea El Hage, Y., *op. cit.*, punctul 502 (p. 417). La punctul 517 (p. 428), acest loc este definit ca fiind cel „din care clientul beneficiază efectiv de rezultatul prestației”. A se vedea de asemenea, pentru un rezumat al abordării valabile atât pentru contractele cibernetice, cât și pentru infracțiunile cibernetice, punctul 715 (p. 592) din această lucrare.

24 A se vedea Sindres, D., „Compétence judiciaire, Reconnaissance et Exécution des décisions en matière civile et commerciale. – Compétence. – Règles ordinaires de compétence. – Option de compétence en matière contractuelle. – Article 7, [sect] 1, du règlement (UE) nº 1215/2012”, *JurisClasseur Droit international*, LexisNexis, Paris, 1 ianuarie 2022, fascicula 584-130, punctul 71 primul și al doilea paragraf, în care este de asemenea utilizată expresia „destinație finală” a serviciilor sau a prestației.

25 A se vedea Sindres, D., *op. cit.*, punctul 71 al treilea paragraf.

26 Termenul „prestare” este înțeles aici cu următorul sens: a furniza ceva unei persoane, în sensul de a livra, a procura, a da, a aproviziona, iar nu, de exemplu, de „a face un efort”.

27 A se vedea Hotărârea Car Trim (punctul 62).

28 A se vedea Hotărârea Wood Floor (punctul 38).

29 A se vedea Hotărârea Wood Floor (punctul 40). A se vedea în același sens Hotărârea din 10 septembrie 2015, Holterman Ferho Exploitatie ș.a. (C-47/14, EU:C:2015:574, punctul 64).

30 A se vedea, anterior, Hotărârea Wood Floor (punctul 41).

31 A se vedea Hotărârea Saey Home & Garden (punctul 45).

32 Cu privire la această analogie, a se vedea Fawcett, J., Harris, J., și Bridge, M., *International Sale of Goods in the Conflict of Laws*, Oxford University Press, Oxford, 2005, citate de El Hage, Y., *op. cit.*, punctul 528 (p. 436 și 437).

33 A se vedea de asemenea în același sens Sindres, D., *op. cit.*, punctul 76 al șaselea paragraf.

34. În ceea ce ne privește, considerăm că atât din Hotărârea Wood Floor, cât și din Hotărârea Saey Home & Garden, întemeiate pe criteriul executării efective a contractului, în lipsa unor dispoziții contractuale, rezultă că trebuie căutat locul unde se materializează prestarea de servicii. Astfel, în relația dintre un comitent și un agent comercial precum cea existentă între un prestator și un distribuitor în cadrul unui contract de concesiune comercială, instanța aleasă este cea care corespunde părții celei mai importante din activitate, care constă, în primul caz, în furnizarea diferitelor prestații de pregătire, de negociere și, dacă este cazul, de încheiere a unor operațiuni comerciale de către agent pentru comitent [34] și, în al doilea caz, în asigurarea distribuției produselor furnizorului [35].

35. Trebuie să se observe, în plus, că aceste decizii au fost adoptate în lumina unor împrejurări speciale, care rezultă din localizarea activităților în mai multe state membre, și se înscriu astfel în linia [36] Hotărârii Color Drack, referitoare la vânzarea de mărfuri livrate în diferite locuri din același stat membru [37], și a Hotărârii din 9 iulie 2009, Rehder [38], referitoare la prestarea de servicii în două state membre [39].

36. Domeniul de aplicare al acestei jurisprudențe ar fi prea larg dacă s-ar deduce din aceasta că, *în toate cazurile*, locul prestării de servicii este cel în care debitorul prestației o execută. Astfel, pe de o parte, Curtea a evidențiat elemente concrete utile pentru identificarea locului de executare a prestației, pe care instanța națională este competentă să le utilizeze în funcție de situațiile supuse aprecierii sale [40].

37. Pe de altă parte, jurisprudența menționată reflectă, în opinia noastră, interesul ca identificarea localizării activității să se facă potrivit unei abordări economice, pentru a îndeplini cel mai bine cerințele de proximitate și de previzibilitate. Apreciem că această abordare este deosebit de adaptată la prestările de servicii informatice executate online, în considerarea caracterului lor imaterial, atât timp cât nu ajung la beneficiarul lor.

38. *Secundo*, se poate susține de asemenea, dat fiind acest caracter imaterial [41], că Curtea a soluționat deja o situație similară, și anume cea a unui contract de credit acordat de o instituție bancară [42]. Considerând că obligația caracteristică a acestui contract este acordarea sumei împrumutate, în timp ce obligația împrumutatului de a restitui această sumă este doar consecința executării prestației împrumutătorului, Curtea a statuat că locul în care au fost prestate serviciile, în sensul articolului 7 punctul 1 litera (b) a doua liniuță din Regulamentul nr. 1215/2012, este, în cazul acordării unui credit de către o instituție de credit, locul în care este situat sediul instituției respective [43].

34 A se vedea în acest sens Hotărârea Wood Floor (punctele 35 și 38).

35 A se vedea în acest sens Hotărârea Saey Home & Garden (punctele 43 și 45).

36 A se vedea Hotărârea Wood Floor (punctele 22, 25 și 26).

37 A se vedea Hotărârea Color Drack (punctul 8).

38 C-204/08, EU:C:2009:439.

39 A se vedea Hotărârea din 9 iulie 2009, Rehder (C-204/08, EU:C:2009:439, punctul 2).

40 A se vedea în acest sens Hotărârea Wood Floor (punctul 40 și jurisprudența citată).

41 Acest aspect este subliniat de Mailhé, F., în comentariul său cu privire la Hotărârea din 15 iunie 2017, Kareda (C-249/16, denumită în continuare „Hotărârea Kareda”, EU:C:2017:472), în Payan, G., *Espace judiciaire civil européen: Arrêts de la CJUE et commentaires*, Colecția „Droit de l’Union européenne”, Bruylant, Bruxelles, 2020, punctul 372 (p. 315).

42 A se vedea, pentru evocarea unei asemenea ipoteze, Sindres, D., *op. cit.*, punctul 71 al unsprezecelea paragraf.

43 A se vedea Hotărârea Kareda (punctul 42).

39. Subliniem în această privință că Curtea a luat în considerare caracteristicile prestării de servicii de către o bancă care nu avea legătură cu un anumit loc și nu trebuia să se pronunțe asupra unui caz de virament bancar către un cont situat în alt stat membru decât cel al sediului acestei instituții [44].

40. Pentru aceste motive, considerăm că soluția reținută în Hotărârea Kareda nu poate fi transpusă în cazul furnizării de programe informatice online, *a fortiori* într-un context transfrontalier.

41. În al treilea rând, în ceea ce privește considerațiile practice care servesc, de asemenea, ca bază a discuției, considerăm că trebuie respins argumentul potrivit căruia, în esență, obligația caracteristică a unui contract de prestări de servicii online nu poate fi decât aceea de încărcare („upload” în limba engleză) de către furnizor a conținutului digital, pentru motivul că localizarea acestei prestări nu poate depinde de intervenția clientului [45]. În această ipoteză, ar trebui ales locul din care prestatorul de servicii își desfășoară efectiv activitatea.

42. Deși suntem de acord cu analiza pe care se întemeiază în parte acest argument, și anume că activitățile desfășurate online pot fi încă legate de locuri concrete [46], considerăm că soluția preconizată nu ia în considerare diversitatea acestor activități atât prin natura lor [47], cât și prin localizarea lor potențială [48].

43. Astfel, prestația unei societăți de servicii informatice poate interveni în diferite etape, în tot sau în parte: cea a dezvoltării programului informatic (sau faza de creație), cea de implementare (sau faza de punere în funcțiune pentru client) și cea de exploatare (sau faza de garantare a bunei funcționări). Aceste activități diferite nu se situează neapărat la sediul întreprinderii care prestează serviciul sau serviciile respective.

44 A se vedea Hotărârea Kareda (punctele 18, 41 și 42).

45 A se vedea în acest sens Mankowski, P., „Article 7”, în Magnus, U., și Mankowski, P., *European Commentaries on Private International Law, Brussels Ibis Regulation*, a 2-a ed., Otto Schmidt, Köln, 2023, p. 222 și 223, în special punctul 184 (p. 222).

46 A se vedea Mankowski, P., *op. cit.*, punctul 184, și, în același sens, Sindres, D., *op. cit.*, punctul 70. A se vedea în această privință pentru o distincție pe care o considerăm fondată între simpla consiliere și o prestație care are legătură cu un anumit loc Gottwald, P., „Art. 7 [Besondere Gerichtsstände]”, în Rauscher, T., și Krüger, W., *Münchener Kommentar zur Zivilprozessordnung*, a 6-a ed., C. H. Beck, München, 2022, punctul 31, coroborată cu Simotta, D.-A., „Art 7 EuGVVO 2012”, în Fasching, H. W., și Konecny, A., *Zivilprozessgesetze*, a 2-a ed., Manz, Viena, 2022, punctul 203, articole citate de instanța de trimitere. Această distincție justifică neasimilarea a două tipuri de prestații care au făcut obiectul unor precedente, și anume prestația unui avocat și cea a unui arhitect și, prin urmare, a unui dezvoltator de software. Pentru o motivare contrară în acest domeniu, a se vedea Hotărârea 20 U 3515/09 a Oberlandesgericht München (Tribunalul Regional Superior din München, Germania) din 23 decembrie 2009 și comentariul efectuat de Mankowski, P., „Internationale Zuständigkeit am Erfüllungsort bei Softwareentwicklungsverträgen”, *Computer und Recht*, Otto Schmidt, Köln, 2010, nr. 137, de asemenea citate de instanța de trimitere.

47 A se vedea, pentru o prezentare detaliată, El Hage, Y., *op. cit.*, punctul 517 și urm. A se vedea de asemenea Reymond, M., „Jurisdiction under Article 7 no. 1 of the Recast Brussels I Regulation: the case of Contracts for the Supply of Software”, *Yearbook of Private International Law*, vol. 16 (2014/2015), p. 219-239, în special p. 220-224, pentru explicațiile tehnice, și p. 224, pentru această sinteză: „expresia «furnizare de programe informatice» nu permite identificarea unui singur tip de operațiuni ușor identificat. Dimpotrivă, aceasta desemnează o serie de diferite tipuri de tranzacții care, deși au ca punct comun abordarea transferului unui program informatic, se disting nu numai prin detaliile lor operaționale, ci și prin conținutul drepturilor și obligațiilor acordate părții căreia i se transferă programul informatic” (traducere liberă).

48 A se vedea observațiile formulate de Mankowski, P., „Internationale Zuständigkeit am Erfüllungsort bei Softwareentwicklungsverträgen”, *op. cit.*, întemeiate pe constatarea că serviciile ce țin de un contract de dezvoltare a unor programe informatice sunt furnizate în general la locul unde este dezvoltat programul informatic și este vorba în general despre sediul contractual al dezvoltatorului de programe informatice.

44. Deducem de aici, mai întâi, asemenea Comisiei, că proiectarea și programarea unui program informatic nu constituie obligația caracteristică a contractului de furnizare a unui program informatic din moment ce, fără implementare, serviciul nu ar fi efectiv pentru client [49]. Acesta este stadiul din care poate fi utilizat programul după ce a fost testat și la care calitatea sa poate fi controlată. Această operațiune este executată în locul unde programul informatic ajunge la utilizator. Astfel, considerăm că această etapă a serviciului trebuie deosebită de cea a exploatării. Întrucât aceasta nu necesită noi dezvoltări informatice, este vorba doar despre o obligație accesorie care nu poate sta la baza unui criteriu de legătură.

45. În continuare, după cum subliniază în mod întemeiat Comisia, activitatea dezvoltatorului de software se poate situa în afara sediului întreprinderii [50]. Același lucru este valabil și pentru activitatea de implementare a programului informatic. În plus, aceasta poate fi asigurată de dezvoltator sau de orice alt furnizor de conținut digital fie direct online pe echipamentele clientului, fie prin punere la dispoziție online, prin intermediul site-ului prestatorului, cu ajutorul internetului de exemplu, sau prin intermediul unei platforme informatice [51] ori în cadrul unui contract de servicii de cloud („cloud computing” în limba engleză) [52].

46. Prin urmare, mai multe criterii de localizare a activității de furnizare de programe informatice pot fi examinate în temeiul articolului 7 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 1215/2012, cu excluderea însă a oricărei legături care să fie bazată pe localizarea serverului [53]. În această privință, dificultățile concrete de localizare cu care se poate confrunta clientul unui serviciu online par să reiasă în mod clar din împrejurările de fapt descrise de instanța de trimitere și din propriile sale semne de întrebare. În speță se ridică următoarele întrebări: trebuie să se distingă serviciul de dezvoltare inițială (sau de concepere) a programului informatic de serviciul de întreținere (sau de mentenanță), deși sunt strânse legate prin actualizarea periodică a programului informatic? Sunt aceste două servicii prestate din același loc? Cum a fost implementat (sau pus la dispoziție) programul informatic de către dezvoltator (VariusSystems)? În lipsa unor precizări în decizia de trimitere sau a unor constatări în deciziile anterioare pronunțate în cauza principală, transmise Curții, nu se poate prezuma, dat fiind modul de facturare, că un program informatic de tipul „Software as a Service” [54] a fost implementat pe o platformă și nu a fost instalat pe echipamentele clientului care l-a descărcat? Astfel, după cunoștințele noastre, de aproximativ zece ani în

[49] A se vedea în același sens El Hage, Y., *op. cit.*, punctul 528 al doilea paragraf (p. 435). În plus, Curtea a amintit, într-o cauză având ca obiect interpretarea noțiunii de „vânzare a produselor” de către un agent comercial, că, „[î]n cazul particular al vânzării unei copii de program informatic, Curtea [statuase] că descărcarea unei copii a unui program pentru calculator și încheierea unui contract de licență de utilizare referitor la aceasta constituie un tot indivizibil. Astfel, descărcarea unei copii a unui asemenea program este lipsită de utilitate dacă respectiva copie nu poate fi folosită de către deținătorul său”. A se vedea Hotărârea din 16 septembrie 2021, The Software Incubator (C-410/19, EU:C:2021:742, punctul 41 și jurisprudența citată).

[50] Cu privire la externalizarea serviciilor, a se vedea Le Tourneau, P., *Contrats du numérique: informatiques et électroniques*, a 12-a ed., Dalloz, Paris, 2022, punctul 342.11 (p. 550).

[51] Potrivit definiției date în Beelen, A., Charlier, C., și Vigneron, J., *Guide pratique des plateformes: 20 Legal designs commentés*, Larcier, Bruxelles, 2021, p. 44 și 45, „[p]latformele informatice propun aplicații de toate tipurile și permit interacțiuni între utilizatorii acestor aplicații și dezvoltatorii terți. […] Apple iOS, Google Android sau Microsoft Windows sunt exemple de platforme informatice”.

[52] A se vedea definiția și observațiile care figurează la nota de subsol 56 din prezentele concluzii. A se vedea de asemenea analiza lui Marchadier, F., „Internet et droit international privé”, *JurisClasseur Droit international*, LexisNexis, Paris, 2 ianuarie 2023, fascicula 544-60, punctul 23, privind faptul că „a privilegia locul din care se desfășoară activitatea prestatorului de servicii […] presupune să se stabilească dacă acest loc depinde de sediul prestatorului de servicii sau de găzduirea site-ului prestatorului de servicii”.

[53] Precizăm, la fel ca numeroși autori, că această localizare este adesea incertă și ușor de modificat. A se vedea în special El Hage, Y., *op. cit.*, punctele 87 și 88 (p. 78 și 79), precum și punctul 528 ultimul paragraf (p. 437); Mankowski, P., „Article 7”, *op. cit.*, punctul 184, și Gottwald, *op. cit.*, punctul 31. A se vedea de asemenea Marchadier, F., *op. cit.*, punctul 8, în special cu privire la jurisprudența Curții în materie de încălcare a dreptului mărcilor. A se vedea de asemenea Hotărârea 20 U 3515/09 a Oberlandesgericht München (Tribunalul Regional Superior din München) din 23 decembrie 2009, punctul 48.

[54] A se vedea, pentru o prezentare detaliată, Le Tourneau, P., *op. cit.*, punctul 342.14 (p. 552), precum și articolul citat de acest autor redactat de Alterman, H., și Perbost, F., „Les points essentiels du contrat Saas”, *Revue de jurisprudence commerciale*, Thomson Reuters, 2010, nr. 1.

majoritatea cazurilor [55], în ceea ce privește serviciile informatice online, programele informatice ajung la client prin intermediul unei rețele (internetul, de exemplu) de pe calculatorul său sau de pe orice alt suport în cadrul unui serviciu informatic în modalitatea „cloud” („cloud computing”) [56].

47. În sfârșit, diversitatea acestor modalități de prestare de servicii informatice, precum și evoluția lor tehnologică și economică permanentă [57] ar putea fi suficiente pentru a justifica, în opinia noastră, faptul că singurul loc cert și, așadar, previzibil al executării unui contract de prestare de servicii online este cel al beneficiului concret al acestor servicii [58].

48. Această preferință pentru locul de primire sau de utilizare a serviciului sau a serviciilor prestat(e) prezintă avantajul de a nu face să varieze criteriile de legătură în funcție de diferitele etape ale prestării de servicii și de a nu supune utilizatorul deciziei de alegere a locului de realizare a lor, în condițiile în care, în plus, tendința economică este de externalizare către țări terțe. În schimb, a considera că, în toate cazurile, programele informatice sunt realizate la sediul social al dezvoltatorului ar putea constitui o ficțiune, care consacră un *forum actoris*, contrar obiectivelor articolului 7 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 1215/2012 [59].

49. Pe de altă parte, o asemenea adaptare a factorilor de legătură la complexitatea realizării concrete a serviciilor nu ar fi nouă. Astfel, aceasta a prevalat deja în materie de transport aerian, Curtea preferând locul în care se acordă serviciul, și anume locul de plecare a primului zbor și de sosire a ultimului zbor [60].

50. Desigur, reținerea criteriului destinației finale a serviciului poate prezenta dificultăți similare atunci când accesul la un serviciu exercitat pentru un client se realizează în diferite locuri. În speță, aceasta pare a fi situația în Germania după cum se desprinde din dosarul transmis Curții. Potrivit

[55] A se vedea confirmarea întemeiată pe analiza din anul 2015 a Reymond, M., *op. cit.*, p. 231.

[56] Expresia „cloud computing” este adesea utilizată în limbajul curent. Serviciul menționat aici permite stocarea datelor pe servere interconectate aflate la distanță, aparținând în general unui prestator de servicii extern, accesul la acestea și utilizarea resurselor de calcul ale serverelor. A se vedea, cu privire la aceste caracteristici, Concluziile avocatului general Szpunar prezentate în cauza VCAST (C-265/16, EU:C:2017:649, punctele 1 și 2). Le Tourneau, P., *op. cit.*, punctele 342.12-342.14 (p. 550-552), subliniază că, în acest cadru, „informatica este descentralizată, iar […] localizarea aplicațiilor nu este cunoscută de client” și că se poate vorbi despre „informatică la cerere”, care prezintă avantajul că întreprinderile nu mai au nevoie să investească în calculatoare cu capacități mari, la fel ca particularul pentru stocarea de date. Prețul serviciului variază în „funcție de consumul real al clientului, ca în cazul energiei electrice”. El Hage, Y., *op. cit.*, punctul 520 (p. 429 și 430), arată că, dacă clientul poate avea acces la acest loc de stocare de conținut digital „din orice loc datorită unei simple conexiuni la internet”, executarea prestației nu se concentrează în locul unde se află serverele la distanță din moment ce clientul respectiv trebuie să își transfere datele pentru a avea acces la acestea, ceea ce permite să se determine țara în care „se fac simțite în principal efectele concrete ale contractului”.

[57] Cu privire la principiul neutralității tehnologice care justifică tăcerea textelor de drept internațional privat referitoare la rețelele printre care se numără și internetul, a se vedea explicațiile lui Azzi, T., „Rapport général: droit international privé et immatériel”, în *L'immatériel*, Journées internationales espagnoles de l'Association Henri Capitant des amis de la culture juridique française, 2014, citat de El Hage, Y., *op. cit*, p. 112, precum și analiza acestuia din urmă, punctele 135-142 (p. 113-119).

[58] A se vedea în această privință nota de pe site-ul internet https://www.culture.fr/franceterme care precizează că „[c]loud computing este o formă specială de IT-management, în care localizarea și funcționarea cloud-ului nu sunt aduse la cunoștința clienților”. A se vedea JORF nr. 129 din 6 iunie 2010 (p. 42).

[59] A se vedea, cu titlu comparativ, alegerea unor criterii alternative, și anume locul în care operatorul (sau persoana împuternicită de acesta) are un sediu sau locul în care persoana vizată își are reședința obișnuită, efectuată de legiuitorul Uniunii în materie de protecție a datelor în Regulamentul (UE) 2016/679 al Parlamentului European și al Consiliului din 27 aprilie 2016 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și privind libera circulație a acestor date și de abrogare a Directivei 95/46/CE (Regulamentul general privind protecția datelor) (JO 2016, L 119, p. 1), la articolul 79 alineatul (2). A se vedea de asemenea, în practică, alegerea în clauzele atributive de competență a instanței din statul membru în a cărui jurisdicție este situat prestatorul, în legătură cu condițiile generale aplicabile contractelor de lucrări informatice și contractelor de întreținere a programelor informatice individuale aplicabile în Elveția, în sfera publică, citată de Reymond, M., *op. cit*., p. 238, nota de subsol 60. A se vedea, pentru actualizarea acestei citări,
https://backend.bkb.admin.ch/fileservice/sdweb-docs-prod-bkbadminch-files/files/2024/08/13/9d43df1a-4ff8-45fe-b530-1ea8d9716399.pdf.

[60] A se vedea Hotărârea din 9 iulie 2009, Rehder (C-204/08, EU:C:2009:439, punctele 42 și 43), și Hotărârea din 7 martie 2018, flightright ș.a. (C-274/16, C-447/16 și C-448/16, EU:C:2018:160, punctul 73).

jurisprudenței sale constante, ar fi suficient să se identifice locul de executare a părții celei mai semnificative din activitate în statul membru respectiv [61]. Acest lucru ar fi valabil și dacă serviciul online ar trebui utilizat în mai multe state membre [62]. În sfârșit, acest loc este, în opinia noastră, previzibil pentru prestatorul de servicii informatice. Astfel, particularitățile la care acesta trebuie să se conformeze în cazul dezvoltării unui program informatic sunt supuse în general legii statului în care va fi implementat [63]. În aceste condiții, în cazul unei utilizări echivalente în diferite locuri, ne pare inutil să se aplice norma de competență prevăzută la articolul 7 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 1215/2012, având în vedere că obiectivul de proximitate nu o justifică [64].

51. În al patrulea rând, rămâne să ne pronunțăm cu privire la un ultim element suplimentar al analizei care se referă la legea aplicabilă contractului. În lipsa alegerii legii, cum este cazul în speță, articolul 4 alineatul (1) litera (b) din Regulamentul (CE) nr. 593/2008 al Parlamentului European și al Consiliului din 17 iunie 2008 privind legea aplicabilă obligațiilor contractuale (Roma I) [65] prevede că „contractul de prestări servicii este reglementat de legea țării în care își are reședința obișnuită prestatorul de servicii” [66]. Astfel, această dispoziție ar confirma alegerea unui asemenea criteriu de legătură cu instanța competentă [67]. Considerăm că acest argument nu este decisiv. În fapt, pe de o parte, există o discordanță legislativă între obiectivul de proximitate care rezultă din alegerea unui criteriu de competență specială în materie contractuală [68] și obiectivele avute în vedere la stabilirea legii aplicabile contractului. Pe de altă parte, dacă se reține un criteriu de competență în funcție de locul executării efective a contractului pentru beneficiarul său, considerăm că soluția care constă în aplicarea articolului 4 alineatul (3) din Regulamentul Roma I [69] este întemeiată [70].

52. În consecință, din examinarea motivelor care ar justifica privilegierea criteriului de competență al locului în care se află sediul societății care a dezvoltat un program informatic rezultă că acestea nu sunt de natură să le pună în discuție pe cele pe care le-am prezentat pentru a considera că, în domeniul furnizării de programe informatice, indiferent dacă sunt standard sau personalizate, atunci când utilizarea lor este condiționată de o prestare de servicii precum accesul

[61] A se vedea prin analogie Hotărârea Color Drack (punctul 40).

[62] A se vedea în special Hotărârea Wood Floor (punctul 36). A se vedea de asemenea în acest sens El Hage, Y., *op. cit.*, punctul 549 (p. 447) și punctul 617 (p. 502). A se vedea, în plus, pentru adoptarea unei soluții care constă în căutarea statului membru în care se situează prestarea de servicii cea mai importantă din Uniune, chiar dacă prestația principală ar fi furnizată într-un stat terț, Gaudemet-Tallon, H., și Ancel, M.-E., *Compétence et exécution des jugements en Europe, Règlements 44/2001 et 1215/2012, Conventions de Bruxelles (1968) et de Lugano (1998 et 2007)*, a 7-a ed., Librairie générale de droit et de jurisprudence, colecția „Droit des affaires”, Paris, 2024, punctul 221 (p. 340).

[63] A se vedea în acest sens El Hage, Y., *op. cit.*, punctul 550 (p. 447), în care se prezintă de asemenea, cu titlu ilustrativ, exemplul unei societăți care furnizează un program informatic de contabilitate unei întreprinderi străine, care poate fi pus în legătură cu cauza principală în care trebuia respectată reglementarea germană.

[64] A se vedea, cu privire la acest obiectiv, El Hage, Y., *op. cit.*, punctul 617 (p. 502 și 503), precum și, cu privire la soluție, Gaudemet-Tallon, H., și Ancel, M.-E., *op. cit.*, nota de subsol 257 (p. 340), și, în caz de dificultate sau de imposibilitate de a stabili locul de executare, punctul 222 (p. 341).

[65] JO 2008, L 177, p. 6, denumit în continuare „Regulamentul Roma I”.

[66] A se vedea cu privire la compatibilitatea acestei norme cu internetul opinia lui Cachard, O., *La régulation internationale du marché électronique*, Bibliothèque de droit privé, volum 365, Librairie générale de droit et de jurisprudence, Paris, 2002, și a lui Usunier, L., „La loi applicable aux contrats électroniques”, în Rochfeld, J., *L'acquis communautaire – Le contrat électronique*, Economica, Paris, 2010, citate de El Hage, Y., *op. cit.*, punctul 132 (p. 111).

[67] A se vedea în acest sens Mankowski, P., „Article 7”, *op. cit.*, punctul 184, care se referă la articolul 4 alineatul (2) din Regulamentul Roma I.

[68] A se vedea nota de subsol 21 din prezentele concluzii.

[69] Potrivit acestei dispoziții, „[î]n cazul în care din ansamblul circumstanțelor cauzei rezultă fără echivoc că respectivul contract are în mod vădit o legătură mai strânsă cu o altă țară decât cea menționată la alineatele (1) sau (2), se aplică legea din acea altă țară”.

[70] A se vedea El Hage, Y., *op. cit.*, punctul 616 (p. 501). În ceea ce privește justificarea aplicării în special a articolului 4 alineatul (3) din Regulamentul Roma I, numită „clauză de excepție”, a se vedea punctele 592 (p. 480) și 598 (p. 486). A se vedea, în plus, ilustrările de la punctele 594-596 (p. 484-486).

online, este deosebit de adaptat să se aleagă drept criteriu de competență, întemeiat pe articolul 7 punctul 1 litera (b) din Regulamentul nr. 1215/2012, cel al locului în care, în mod concret, destinatarul acestei prestații beneficiază efectiv de ea.

V. Concluzie

53. Având în vedere toate considerațiile care precedă, propunem Curții să răspundă la întrebarea preliminară adresată de Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria) după cum urmează:

Articolul 7 punctul 1 litera (b) din Regulamentul (UE) nr. 1215/2012 al Parlamentului European și al Consiliului din 12 decembrie 2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială

trebuie interpretat în sensul că

locul de executare a furnizării online a unui program informatic este, în lipsa unor dispoziții contractuale care permit stabilirea acestuia, cel în care clientul utilizează programul respectiv.